

ERGENS ONDERWEG

PERSDOSSIER

PARCUM

06.05.22 – 28.08.22

PARCUM OPENT NIEUWE TENTOONSTELLING 'ERGENS ONDERWEG'

In het museum PARCUM in Leuven kan je vanaf 6 mei de nieuwe tentoonstelling 'Ergens onderweg' bezoeken. De tentoonstelling onderzoekt aan de hand van religieus erfgoed en hedendaagse kunst wat mensen drijft om op weg te gaan. Weloverwogen of onvermijdelijk gaan mensen op pad in de voetsporen van heiligen, onderweg naar bedevaartsoorden of in processies door de straten. Maar ook vandaag steken mensen landsgrenzen over op zoek naar veiliger oorden.

Hoewel de tentoonstelling oorspronkelijk gepland stond voor 2020, werd deze omwille van de coronapandemie opgeschoven naar 2022. "Toch raakt de tentoonstelling een gevoelige snaar op het juiste moment," vertelt Wouter Jaspers, coördinator van het museum, "De voorbije twee jaar hebben ons duidelijk gemaakt dat het des mensen is om in beweging te zijn en plekken te bezoeken. We schatten dit nu nog meer naar waarde. Maar evengoed drukt de oorlog in Oekraïne ons opnieuw met de neus op de feiten. Wereldwijd sloegen er het afgelopen jaar meer dan 80 miljoen mensen op de vlucht. De oorlog dichterbij huis, maakt de vluchtelingenproblematiek weer actueler dan ooit."

Topstukken en klein religieus erfgoed

'Ergens onderweg' brengt enkele Vlaamse topstukken in dialoog met klein alledaags religieus erfgoed. "We zijn uitermate blij dat we voor deze tentoonstelling vier Vlaamse topstukken mochten ontlenuen," zegt Liesbet Kuster, curator van het museum. "De bezoeker kan drie indrukwekkende beelden van de Elsloo-groep bewonderen, afkomstig uit Neeroeteren en Bree. De beelden behoren toe aan een groep laatmiddeleeuwse beeldsnijders die rond 1500 actief waren in het huidige Maas-Rijn gebied en bekend staan om hun uitzonderlijke kwaliteit."

Daarnaast brengt het museum nog enkele andere bijzondere stukken naar Leuven. Een toonkast met miniatuurweergave van een processie, een 16de-eeuwse scheepskelk, een gebedsnoot uit palmhout met voorstelling van de reisheilige Sint-Christoffel, een ex-voto in de vorm van een schip en een unieke kast die omgevormd kan worden tot een altaar.

Het museum gaat er prat op de grote en kleine verhalen met elkaar te verbinden. Naast een 15de-eeuwse Bijbel uit de Sint-Baafskathedraal van Gent, een topstuk van de Vlaamse miniatuurkunst, liggen een blokpuuzel en schoolprenten. Alle objecten hadden dezelfde functie: de verhalen van de Bijbel tastbaar maken. "Het is net door het vertellen van de verhalen van deze alledaagse objecten dat we de religieuze beleving in onze streek, en zo onze oorsprong en cultuur beter kunnen begrijpen," aldus Kusters.

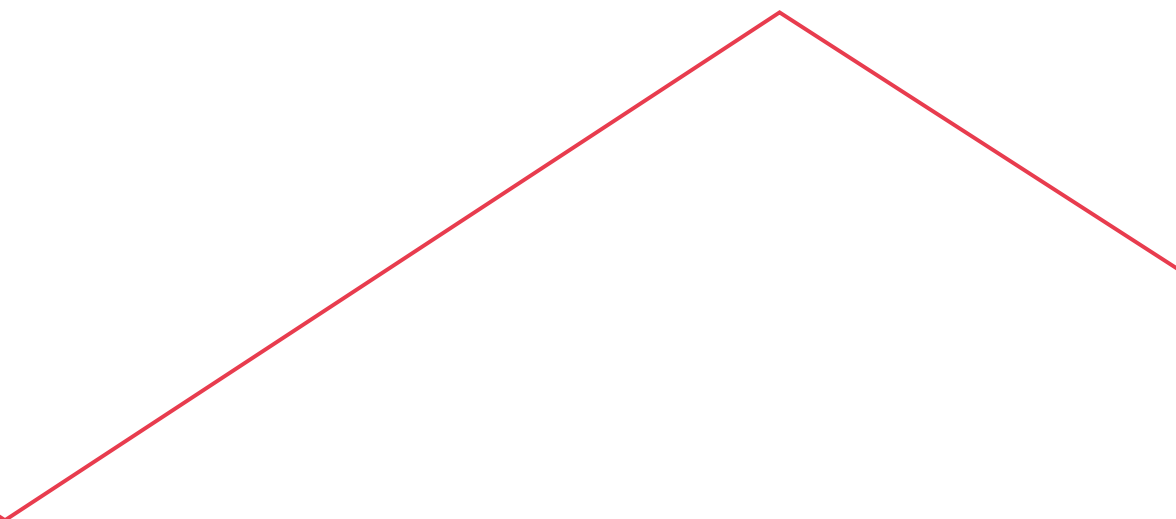

Voortdurend op de vlucht

In alle tijden en culturen zijn gelovigen op de vlucht voor conflicten, vervolgingen of geweld. De eerste tentoonstellingszaal maakt al meteen duidelijk dat onderweg zijn vaak ook politiek en sociaal beladen is. Met werk van Karl Philips, Sven 't Jolle, Aslan Goisum en Erkan Özgen vertelt de tentoonstelling een verhaal van vandaag. De tentoonstelling sluit af met de video 'Wonderland' van de Turks-Koerdische kunstenaar Erkan Özgen. De video toont de 13-jarige Mohammed, een 21ste-eeuwse vluchteling, op de vlucht voor IS. Mohammed werd doofstom door het trauma dat hij meemaakte. In gebarentaal vertelt hij over de horror die hem overviel.

“Özgen ziet de video als een slag in het gezicht van iedereen die wel kan spreken, maar dit niet doet in de strijd tegen oorlog en geweld,” duidt Liesbet Kusters het werk. “We staan in ons jachtig leven misschien wel te weinig stil bij het niet onderweg kunnen zijn, om welke reden dan ook. Bij mensen die vandaag, op dit eigenste moment, vluchtend onderweg zijn, of erger, zelfs niet kunnen vluchten.”

'Ergens onderweg' loopt van 6 mei tot en met 28 augustus 2022. Tickets reserveer je best op voorhand via www.parcum.be/museum/ergens-onderweg. Het ticket geeft ook toegang tot de historische ruimtes van Abdij van Park.

DE TENTOONSTELLING IN VOGELVLUCHT

ZAAL 1 - ERGENS ONDERWERG

De tentoonstelling opent met dé patroonheilige van de reizigers: Sint-Christoffel. Het twee en een half meter hoge beeld torent hoog boven de bezoeker uit. De legende vertelt hoe Christoffel op zoek is naar Jezus. Tijdens zijn zoektocht ontmoet hij een kluizenaar. Die zegt hem dat hij met zijn lengte Jezus het beste kan dienen door reizigers over de rivier te dragen. Christoffel doet wat de kluizenaar hem zegt, tot er op een dag een kind op de oever staat. De reus neemt de vederlichte jongen op zijn schouders en begint aan de oversteek. Maar onderweg wordt het kind zwaarder en zwaarder. Zo zwaar zelfs dat Christoffel bijna onder de last bezwijkt en maar met moeite de overkant bereikt. Verbaasd vraagt hij het kind hoe het komt dat het zo zwaar werd. Het kind antwoordt: 'ik ben Christus en met mij heb je de zonden van de wereld meege dragen.' Aan deze legende dankt de heilige ook zijn naam Christoffel of Christo-phorus in het Grieks. Dat betekent letterlijk Christusdrager.

De reus kijkt het werk van kunstenaar Karl Philips aan. Met 'Backpack' en 'Listerine' maakt de tentoonstelling kristalhelder dat onderweg zijn vaak ook politiek en sociaal beladen zijn. Philips benadert hedendaagse problematieken rond globalisering, consumptie en migratie op een visuele manier. In zijn werk onderzoekt hij de marges binnen onze samenleving en de mensen die zich daarbinnen bewegen. Reizen, liften, ontmoetingen en onderweg zijn, zijn vaste ingrediënten in zijn leven en kunst.

SINT-CHRISTOFFEL

eik – 16de eeuw

Oostham (Flam), Kerkfabriek O.L.Vrouweboorte

BACKPACK (IN FUGA SALUS), KARL PHILIPS

mixed media – materialen gevonden langs de autosnelweg – 2017

Brussel, courtesy Dauwens & Beernaert Gallery

LISTERINE, KARL PHILIPS

mixed media – 2019

Brussel, courtesy Dauwens & Beernaert Gallery
Privécollectie

ZAAL 2 - DE ONTHEEMDE MENS

Verhalen van gelovigen die onderweg zijn – onthecht van hun thuis en vervreemd van God – lopen als een rode draad door de vroegste Bijbelteksten. Op de vlucht voor farao's, koningen en rampspoed. Deze Bijbelse verhalen krijgen vooral betekenis in het licht van de geschiedenis van het Israëlitische volk. Na het vallen van het koninkrijk Judea, is een groot deel van de bevolking op de vlucht of verbannen. De Bijbelteksten geven moed en voeden de hoop op een terugkeer naar het eigen land.

De tentoonstellingszaal combineert een topstuk van de Vlaamse miniatuurkunst met klein religieus erfgoed en 'ontaarde kunst'. In de Bijbelse context kan Abraham gezien worden als de eerste dolende mens. De 15de-eeuwse Bijbel uit de Sint-Baafskathedraal van Gent toont God die tot Abraham spreekt: "Trek weg uit je land, verlaat je familie, verlaat ook je naaste verwanten, en ga naar het land dat ik je zal wijzen."

Naast dit topstuk ligt een blokpuzzel en hangen enkele schoolplaten. Van groot naar klein religieus erfgoed. Beide tonen ze de geschiedenis van Mozes, zijn 'Exodus'. Het lijkt een grote stap, maar de topstukken en het dagelijkse erfgoed hadden dezelfde functie: de verhalen van de Bijbel tastbaar maken.

Het schilderij van Christian Rohlf's toont Mozes die het beloofde land aanschouwt. Rond 1900 behoorde Rohlf's tot de belangrijkste vertegenwoordigers van het Duitse impressionisme. Rond de jaren 1910 evolueerde hij naar het expressionisme. Met dit portret sloot Rohlf's aan bij een nieuwe politieke stroom. Het toenemende antisemitisme in Europa leidde al tegen het einde van de 19de eeuw tot het zionisme. Deze beweging streefde naar een onafhankelijke Joodse staat en vond inspiratie in Mozes' tocht naar het Beloofde Land.

HISTORIE BIBLIE FIGURATE

perkamant – 1490-1500

Gent, Sint-Baafskathedraal, Mercatel Ms. 10

BLOKPUZZEL MET ZES BIJBELSE TAFERELLEN WAARONDER 'MOZES IN HET RIETEN MANDJE'

hout, papier – 1950-1970

Heusden-Zolder, Bibliotheek Heusden-Zolder

SCHOOLPLAAT GEWIJDE

GESCHIEDENIS, 'MOZES WORDT UIT HET WATER GERED DOOR EEN EGYPTISCHE PRINSES'

geplastificeerde afbeelding op linnen

drager, hout – 1906

Heverlee, Cultureel Erfgoed Annuntiaten

Heverlee

SCHOOLPLAAT GEWIJDE

GESCHIEDENIS, 'MOZES VOOR HET BRANDENDE BRAAMBOS'

geplastificeerde afbeelding op linnen

drager, hout – 1906

Heverlee, Cultureel Erfgoed Annuntiaten

Heverlee

SCHOOLPLAAT GEWIJDE

GESCHIEDENIS, 'DE DOORTOCHT DOOR DE RODE ZEE'

verf op doek, hout – 1950

Heverlee, Cultureel Erfgoed Annuntiaten

Heverlee

SCHOOLPLAAT GEWIJDE

GESCHIEDENIS, 'MOZES OP DE BERG NEBO'

geplastificeerde afbeelding op linnen

drager, hout

Heverlee, Cultureel Erfgoed Annuntiaten

Heverlee

HAGADAH

1888

Bruseel, Joods Museum van België

MOZES AANSCHOUWT HET BELOOFDE LAND, CHRISTIAN ROHLF'S

tempera op doek – 1912

Gent, MSK

VLUCHT NAAR EGYPTE

gepolychromeerd hout, metalen grondplaat -
eerste helft 16de eeuw

Privécollectie

ZAAL 3 - HET HEILIGE LAND

De eerste pelgrimstochten naar Jeruzalem komen in zwang vanaf de 4de eeuw. Door het diep gewortelde verlangen naar het Heilige Land is Jeruzalem de bedevaartsplaats bij uitstek. Deze stad geldt binnen het jodendom als de uitverkoren locatie voor het huis van God. Binnen de islam is Jeruzalem de op twee na heiligste plek – na Mekka en Medina – omdat Mohammed er vanaf de Tempelberg ten hemel steeg. Voor de christenen is het Heilige Land dan weer dé plaats waar Christus heeft geleefd.

Tijdens zijn leven trok Christus door het hele Heilige Land met uiteindelijk zijn lijdensweg en dood in Jeruzalem. Van alle Bijbelse plaatsen oefent de stad daarom de grootste aantrekkingskracht uit op gelovigen. Het passieverhaal staat afgebeeld op het 16de-eeuwse topstuk in de tentoonstelling. Scène voor scène ontdek je alle plaatsen en gebeurtenissen uit de passie van Jezus. Een pelgrim die op bedevaart ging naar de Heilige Stad, bezocht er alle locaties die op dit schilderij afgebeeld staan.

De reis naar Jeruzalem was lang en onveilig. Een keur aan reisheiligen konden aangewend worden voor een voorspoedige reis en een behouden terugkeer. De tentoonstelling brengt de zes belangrijkste reisheiligen samen: Sint-Christoffel, Sint-Rochus, Sint-Gertrudis, Johannes de Evangelist, Jacobus de Meerdere en de Drie Koningen.

De relikven van de drie koningen werden in onze streken vereerd in Keulen. Het driekoningenbriefje of -doekje met daarop de namen van de drie koningen en een reiszegen werden in de kleren van de reiziger genaaid.

De beelden van Jacobus de Meerdere en Sint-Christoffel zijn toegeschreven aan de Elsloo-groep. Omwille van hun uitzonderlijke kwaliteit kregen ze een plek op de Vlaamse Topstukkenlijst.

HET LIJDEN VAN JEZUS
olieverf op paneel – ca. 1560-1570
Stad Antwerpen, Maagdenhuis

**THEATRUM TERRAE SANCTAE ET
BIBLICARUM HISTORIARUM CUM TABULIS
GEOGRAPHICIS AERE EXPRESSIS,
CHRISTIANUS ADRICHOM**
1628
Leuven, KU Leuven Bibliotheken - Maurits
Sabbebibliotheek

**KAART VAN HET HEILIG LAND, HEINRICH
BÜNTING**
houtgravure op papier – 1581
Brussel, Joods Museum van België

**ZAKJE AARDE VAN HET GRAF VAN
RACHEL**
aarde, textiel – 1900-1980
Amsterdam, Joods Historisch Museum

**KISTJE MET RELIEKEN BESTAANDE UIT
ZAND EN STEENTJES UIT HET HEILIG
LAND**
hout, gesteente, zand, parelmoer, papier
– 1650-1700
Utrecht, Museum Catharijneconvent

HEILIGE CHRISTOFFEL, ELSLOO-GROEP
eikenhout – 1515-1520
Bree, Sint-Michielskerk

**HEILIGE JACOBUS DE MEERDERE, ELSLOO-
GROEP**
eikenhout – ca. 1520
Neeroeteren, Sint-Lambertuskerk

HEILIGE ROCHUS VAN MONTPELLIER
hout – 18de eeuw
Aarschor, Stedelijk Museum Aarschor

AANBIDDING DER KONINGEN
eikenhout – 1515-1524
Utrecht, Museum Catharijneconvent

HEILIGE GERTRUDIS
lindehout – 17de eeuw
Neerhuysssem, Sint-Sulpitiuskerk

HEILIGE JOHANNES DE EVANGELIST
hout – 2de helft 16de eeuw
Herentals, Stadsarchief Herentals

ZAAL 4 - PELGRIMS OP WEG IN EUROPA

Binnen de katholieke traditie groeiden Jeruzalem, Rome en Santiago uit tot de belangrijkste bedevaartplaatsen. Wie niet naar Jeruzalem kon gaan, kon in de loop van de middeleeuwen ook op bedevaart dicht bij huis. Pelgrims trokken naar Parijs, Maastricht, Keulen en Trier, en later in de 19de eeuw naar Lourdes en Banneux. Al gauw was heel Europa geplaveid met pelgrimswegen.

Vanaf het einde van de 15de eeuw kon de geletterde pelgrim zijn pelgrimstocht voorbereiden. Net als in een hedendaagse reisgids vond hij reisverslagen met daarin alle informatie over de heiligdommen, toeristische bezienswaardigheden onderweg en andere nuttige tips.

Met het vele reizen kwam ook de productie van kleine draagbare devotie- en gebruiksvoorwerpen. De tentoonstelling toont een 16de-eeuwse gebedsnoot. De bolvormige rozenkransknop van palmhout kon je openklappen. Van binnen staat een heel fijn gesneden voorstelling van de reisheilige Sint-Christoffel. De scheepskelk zorgde er dan weer voor dat de wijn tijdens de misvieringen op zee in de kelk bleef.

Ook dicht bij huis zochten talloze zieken genezing in pelgrimsoorden. Zo ook bij de Reinhildisbron in Saintes. De Heilige Reinhildis werd rond 630 geboren in Kontich bij Antwerpen. Volgens haar legende gaf Reinhildis al haar bezittingen weg en maakte ze een pelgrimstocht naar het Heilige Land. Ze nam delen van Jezus' kruis en Maria's kleding mee terug naar België. Later leefde ze als kluizenares bij een bron in Saintes bij Tubeke. Voorstellingen van de Heilige Reinhildis zijn zeldzaam, zeker van Reinhildis als pelgrim. Het 16de-eeuwse beeld in de tentoonstelling komt uit de Sint-Lambertuskerk in Neroeteren. Het wordt toegeschreven aan de groep van de Meester van Elsloo. Een groep laatmiddeleeuwse beeldsnijders die rond 1500 actief waren in het huidige Maas-Rijn gebied.

OFFERBLOK MET VOORSTELLING VAN DE HEILIGE JACOBUS EN PELGRIMSSTAF

hout, verf – 1750-1850
Antwerpen, Sint-Julianusgasthuis

PASSANTENBOEK

handschrift op papier – 1754-1764
Antwerpen, FelixArchief – Stadsarchief
Antwerpen

DRIE BEDEVAARTSTEKENS (JACOBSSCHELPEN)

zilver
Zoutleeuw, Sint-Leonarduskerk

TWEE PELGRIMSKROEZEN MET VOORSTELLING VAN DE HEILIGE JACOBUS

keramisch materiaal, tin, tinglazuur – 2de helft 18de eeuw
Antwerpen, Sint-Julianusgasthuis

TIEN TAFERELEN UIT HET LEVEN VAN DE HEILIGE ROCHUS VAN MONTPPELLIER

olieverf op paneel – 1617
Ulbeek, Kerkfabriek Sint-Rochuskerk

EEN PELGERIMSCHE REYSE NAE DE H. STADT JERUSALEM

1620
Antwerpen, Erfgoedbibliotheek Hendrik Conscience

REISALTAARTJE: DIPTIEK MET VOORSTELLING VAN GOLGOTHA EN DRIE HEILIGEN

ivoor – 14de eeuw
Brussel, Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis, v. 381

GEBEDSNOOT

buxushout – ca. 1525
Uden, Museum Krona

SCHEEPSKELK

verguld zilver – 1520, met aangepaste cuppa uit de 18de-19de eeuw
Privécollectie

HEILIGE JACOBUS DE MEERDERE ALS PELGRIM

olieverf op paneel – 2de helft 16de eeuw
Luik, Université de Liège – Musée Wittert

HEILIGE REINHILDIS VAN SAINTES, ELSLOO-GROEP

eikenhout – ca. 1520
Neroeteren, Sint-Lambertuskerk

ZAAL 5 - BEDEVAART DICHT BIJ HUIS

Ook dicht bij huis ontstonden devotieplaatsen en bedevaartsoorden: van Tongeren en Hasselt, tot Scherpenheuvel en Brugge, maar net zo goed onder de kerktoren van het kleinste dorp. Op veel van die plaatsen onstonden ook processies. Processies zijn een vast ritueel binnen de christelijke traditie en geven ritme en structuur aan de religieuze gemeenschap. Ze dienen om relieken te tonen, om een patroonheilige te vereren, om een bepaalde religieuze gebeurtenis te herdenken of om bescherming af te smeken in tijden van nood.

De tentoonstelling brengt enkele bijzondere erfgoedstukken samen. Onder meer de processievaandel van de broederschap van Onze-Lieve-Vrouw van Scherpenheuvel, een toonkast met miniatuurprocessie en het reliekschrijn van Onze-Lieve-Vrouw van Loreto.

Een bijzondere verering binnen dit motief van het “verplaatsen” is de devotie tot Onze-Lieve-Vrouw van Loreto. Volgens een legende werd het oorspronkelijke huis van Maria en Jozef in Nazareth op wonderbaarlijke wijze door engelen verplaatst. Op 10 mei 1291 verhuisde de Santa Casa een eerste keer van Palestina naar Dalmatië. Die miraculeuze verplaatsing viel volgens de legende samen met de islamitische inname van het Heilige Land datzelfde jaar. In de nacht van 9 op 10 december 1294, werd het huis een tweede keer verplaatst. Nu van Dalmatië naar Loreto in Italië. In Loreto werd er rond het huis een grote basiliek gebouwd die zou uitgroeien tot één van de belangrijkste bedevaartsoorden van Maria in de wereld.

Verskillende kapellen in Vlaanderen - zoals in Ronse en Hulsberg, Vrijhern en Bolderberg - zijn gewijd aan Onze-Lieve-Vrouw van Loreto. Ze zijn vaak zelfs een getrouwe kopie van de oorspronkelijke Santa Casa.

PORTRET VAN ABT JAN MASIUS, 1592-1647

olieverf op doek – 1644
Heverlee, Abdij van Park

DE PROCESSIE NAAR ONZE-LIEVE-VROUW VAN BASSE-WAVRE, LEUVENSE SCHOOL

olieverf op doek – 1653
Leuven, Sint-Kwintenskerk

PROCESSIEVAANDEL MET AFBEELDING VAN DE BROEDERSCHAP VAN ONZE-LIEVE-VROUW VAN SCHERPENHEUVEL

fluweel, laken, hout, zilver – 1889
Schoten, Sint-Cordulakerk

TOONKAST MET MINIATUURPROCESSIE

zilver
Zoutleeuw, Sint-Leonarduskerk

RELIEKSCHRIJN MET ONZE-LIEVE-VROUW VAN LORETO

hout – 19de eeuw
Kaster, Sint-Petruskerk

GEBEDSPRENTJE MET VOORSTELLING VAN ONZE-LIEVE-VROUW VAN LORETO, LODEWIJK FRUYTIERS

tempera op perkament – 1750-1782
Sint-Truiden, Museum DE MINDERE

ZAAL 6 - EEN VEILIGE TOCHT

Eenmaal veilig aangekomen op een bedevaartsoord, gaf de pelgrim een ex-voto als dank. De ex-voto's in de tentoonstelling zijn allemaal gelinkt aan reizen of onderweg zijn. Vooral het miniatuur scheepje trekt de aandacht. Deze ex-voto komt uit de kerk van Onze-Lieve-Vrouw Visitatie in Lombardsijde. In 1596 spoelde daar een houten beeld van Maria met kind aan op het strand. Het beeld kreeg eerst een plek in een kapel in de duinen. Omwille van de grote volkstoeloop werd het later naar de kerk overgebracht. Lombardsijde groeide uit tot een van de oudste bedevaartsoorden in de Westhoek.

Door de eeuwen heen zochten plaatselijke vissers én IJslandvaarders hun toevlucht tot het beeld. De schippers brachten zelfgemaakte miniatuur visserssloepen mee als ex-voto. In ruil kregen ze een "gewijdje": een zakje paasnagels. Paasnagels zijn vijf wierooknagels die in de vorm van een kruis in de paaskaars worden gestoken. Schippers kregen ze mee en nagelden ze in de mast van het schip voor een behouden vaart.

EX-VOTO VAN JORIS VAN DEN KERCKHOVE, GESPAARD UIT ZEESTORM
olieverf op paneel – 1632-1700
Brugge, Onze-Lieve-Vrouw-ter-Potterie

EX-VOTO MET SCHIP TER ERE VAN ONZE-LIEVE-VROUW
zilver – 1696
*Lombardsijde (Middelkerke), Kerkfabriek
Onze-Lieve-Vrouw-Bezoekingskerk*

EX-VOTO MET SCHIP TER ERE VAN ONZE-LIEVE-VROUW
zilver – 1691-1700
*Lombardsijde (Middelkerke), Kerkfabriek
Onze-Lieve-Vrouw-Bezoekingskerk*

EX-VOTO MET SCHIP TER ERE VAN ONZE-LIEVE-VROUW
zilver – 1691-1700
*Lombardsijde (Middelkerke), Kerkfabriek
Onze-Lieve-Vrouw-Bezoekingskerk*

SCHIP IN MINIATUUR
hout, verf, textiel – 19de-20ste eeuw
*Lombardsijde (Middelkerke), Kerkfabriek
Onze-Lieve-Vrouw-Bezoekingskerk*

EX-VOTO MET VOORSTELLING VAN DE VLUCHT NAAR EGYPTE
zilver, hout, fluweel – 1793
Zeveneken (Lochristi), Sint-Eligiuserkerk

EX-VOTO TER ERE VAN DE HEILIGE ANNA
olieverf op paneel – 1835
Privécollectie

ZAAL 7 - OP DE VLUCHT

Onderweg zijn is niet altijd weloverwogen. Soms is er geen keuze en rest je geen andere optie dan je thuis te ontvluchten. Volgens de laatste cijfers zijn er het afgelopen jaar wereldwijd meer dan 80 miljoen mensen op de vlucht geslagen. Ze laten huis en haard achter om politieke, economische, klimatologische of religieuze redenen. Elke vluchteling draagt een verhaal van ontheemding, lijden en verlies met zich mee. Met de video van Aslan Goisum slaat het onderweg zijn in de tentoonstelling een ander pad in.

Aslan Goisum doorspit het geheugen - collectief en persoonlijk, politiek en cultureel – op zoek naar aanwijzingen over koloniale constructies, hoe deze zijn verdragen en hoe ze ongedaan gemaakt kunnen worden. Identiteit speelt een belangrijke rol in zijn werk, en de impact van oorlog, geweld en onvrijheid op identiteit. Niet alleen als verlies, maar ook als mogelijk nieuw begin.

De situatie waarvan de kijker getuige is, is die van een gehaaste vlucht, zoals ervaren door honderdduizenden mensen in de Russisch-Tsjetseense oorlogen tussen 1994 en 2009. Toch laten de individuen zich met kalmte en waardigheid door de auto opslokken. Het is alsof hun handelingen, in al hun absurditeit, ook opgevat kunnen worden als een allegorie op reizen in het algemeen, in bredere en minder urgente zin. Of zelfs als een stoïcijnse uiting van donkere humor. Zoals vaak kiest Goisum ervoor om een oncomfortabele waarheid op een indirecte manier te brengen, als een spel tussen datgene dat gezien en niet gezien wordt

VOLGA, ASLAN GOISUM

single-channel, HD video projection,
colour, no sound – 2015

*Courtesy of the artist and Emalin, London
04'11"*

ZAAL 8 - VOORTDUREND OP DE VLUCHT

In alle tijden en culturen zijn gelovigen op de vlucht voor conflicten, vervolgingen of geweld. Zo had de spanning tussen de katholieken en de protestanten in de 16de eeuw een bijzonder grote impact op de samenleving in onze streken. Er volgden meer dan twee eeuwen van godsdienstoorlogen in Europa; tot aan het begin van de 18de eeuw. Nog lang daarna zou de breuk tussen het katholicisme en het protestantisme de religieuze beleving in onze streken kleuren. Bij het uitbreken van de Franse Revolutie – tegen het einde van de 18de eeuw – brak opnieuw een periode aan van ontheemding en verdoken religieuze beleving. Tot op de dag van vandaag spelen religieuze verschillen een grote rol in opstanden en oorlogen wereldwijd.

In tijden van oorlog en onderdrukking zochten katholieken manieren om hun geloof in het geheim te beleven. Overblijfselen hiervan zijn de schuilaltaren en reissaltaren. De 18de-eeuwse kast in de tentoonstelling geeft zijn geheimen pas prijs wanneer je hem opendoet. In de geheime opslagruimte liggen onder andere een altaarsteen, vier houten kandelaars, een missaal, een lezenaar, een altaarbel en een hostiedoos. Met die voorwerpen kon de linnenkast in een mum van tijd omgetoverd worden tot een altaar.

Het reissaltaar is dan weer een bijzondere illustratie van het verdoken religieuze leven. Het werd gebruikt door de minderbroeders in Megen. Met deze kist trokken zij in de jaren 1780 verkleed als marskramer door Noord-Brabant. De kramerskist konden ze omtoveren tot altaar om de mis te vieren bij de overgebleven katholieken.

REISALTAAR VOOR MISSIETOCHTEN VAN DE FRANCISCANEN VAN MEGEN

eikenhout – 18de eeuw
Uden, Museum Krona

PORTRET VAN PRIORIN AUGUSTINA BEDINGFIELD

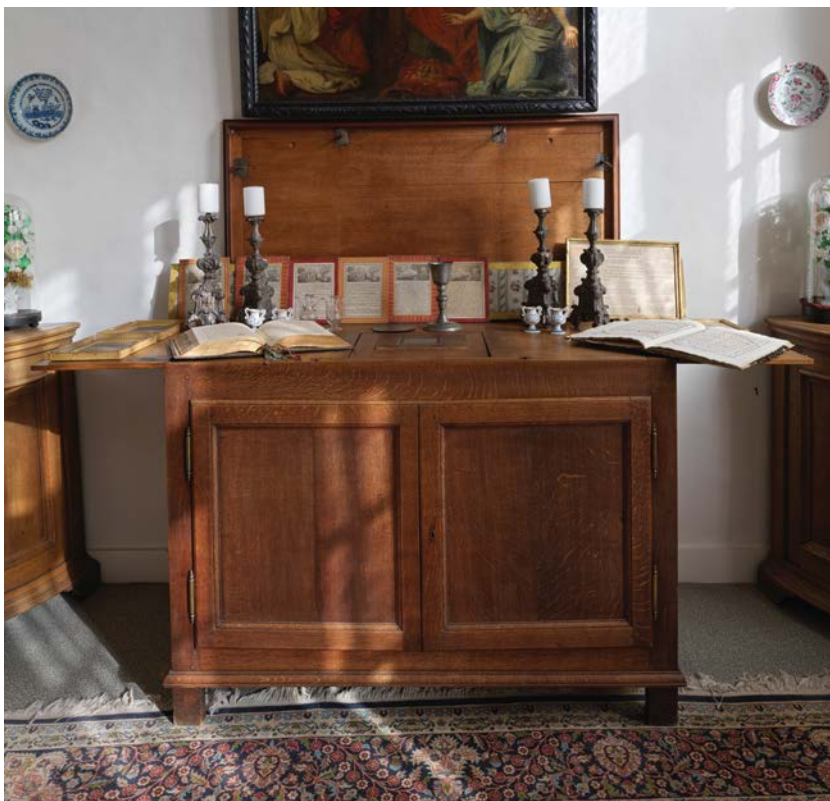
olieverf op doek – 1640-1661
Brugge, Monasterium Nazareth – Engels Klooster

SCHUILALTAAR

hout met inboedel in hout, glas, aardewerk, papier, textiel, metaal – 18de eeuw
Gent, Begijnhof Onze-Lieve-Vrouw ter Hoyen

KAART 'VLUCHTOORD TE NUNSPPEET' UIT HET ARCHIEF VAN DE MISSIONARISSEN VAN HET HEILIG HART

steendruk – ca. 1915-1918
Leuven, KADOC – KU Leuven

ZAAL 8 - VOORTDUREND OP DE VLUCHT

De tentoonstelling eindigt met twee werken van hedendaagse kunstenaars Sven 't Jolle en Erkan Özgen.

Negen beelden van de reeks 'Sans Papiers' van Sven 't Jolle staan verspreid over de museumzaal. De term 'Sans papiers' – 'mensen zonder papieren' – werd midden jaren 1990 gegeven aan illegale vluchtelingen die Franse kerken bezetten. Ze hoopten met hun actie een verblijfsvergunning te verwerven. Sven 't Jolle inspireerde zich voor zijn 'Sans Papiers' op votiefbeelden uit de vroegste beschavingen uit het antieke Midden-Oosten. Dit soort sculpturen kom je vandaag tegen in de collecties van de grote kunsthistorische musea in Europa. Maar horen ze daar eigenlijk wel thuis? En beschikken deze antieke beeldjes wel over wettige papieren? De 'Sans papiers' van 't Jolle leggen de vinger op een zere plek: kunstschaten uit het Oosten worden juichend binnengehaald maar mensen van vlees en bloed laten we aan de grenzen staan.

De tentoonstelling sluit hier af met de video 'Wonderland' van de Turks-Koerdische kunstenaar Erkan Özgen. De video toont de 13-jarige Mohammed, een 21ste-eeuwse vluchteling. De jongen trok met zijn familie van Syrië naar Turkije, op de vlucht voor IS. Maar de jongen spreekt niet één woord. Mohammed werd doofstom door het trauma dat hij meemaakte. In gebarentaal vertelt hij over de horror die hem overviel: het bombardement op zijn woonwijk, de moord op zijn burens, het overleven zonder eten en drinken, ... Zonder woorden maar in een universele taal vertolkt Mohammed wat nauwelijks uitspreekbaar is. Özgen confronteert de bezoeker met een wereld waarvoor je misschien liever je ogen sluit. Hij ziet de video als een slag in het gezicht van iedereen die wel kan spreken, maar dit niet doet in de strijd tegen oorlog en geweld. Hij hoopt dat Mohammed mensen kan motiveren om hun stem te laten horen in de strijd tegen oorlog.

SANS PAPIERS, SVEN 'T JOLLE

gepigmenteerde gips, ijzer, metaal – 2005-2006

Parijs, courtesy Galerie Laurent Godin

SANS PAPIERS, SVEN 'T JOLLE

gips – 2005

Brussel, Belfius Art Collection

WONDERLAND, ERKAN ÖZGEN

single-channel, HD video projection, colour, sound – 2016

Courtesy of the artist

03'54"

ACTIVITEITEN

FIETSENWIJDING

22 mei - 12u00

Abdij van Park

FOCUSNAMIDDAG 'ERGENS ONDERWEG'

Naar aanleiding van Wereldvluchtelingendag (20 juni) slaan Kerk in nood en PARCUM de handen in elkaar. Twee Oekraïense gezinnen en een Nigeriaanse vluchteling komen getuigen over hun tocht naar België. We luisteren naar hun beklijvende verhalen over wat het betekent om te moeten vluchten. Aansluitend vindt een geleid bezoek plaats aan de expo 'Ergens onderweg'.

19 juni - 14u00-17u00

Kerk in Nood & PARCUM

Abdij van Park

NOCTURNE

Open tot 21u00

Elke laatste donderdag van de maand

PRAKTISCH

ERGENS ONDERWERG

van 6 mei tot en met 28 augustus 2022

PARCUM

Abdij van Park 7
3001 Leuven
info@abdijvanpark.be

OPENINGSUREN

di - zon 10u00 - 17u00
maa gesloten

TICKETS

standaard	12 euro
kortinghouder	10 euro
12 - 18 jaar	7 euro
- 12 jaar	gratis

PERSCONTACT

CURATOR

Liesbet Kusters
liesbet.kusters@parcum.be

PERS

Wouter Jaspers
wouter.jaspers@parcum.be

PERSFOTO'S

Op www.flickr.com/photos/parcum kan u een selectie aan afbeeldingen downloaden. Op aanvraag kunnen ook andere afbeeldingen ter beschikking gesteld worden. Gelieve de bijhorende credits te vermelden.